

Наукові перспективи
Видавнича група

В своїй хаті
своя й правда,
І сила, і воля.

Т. Шевченко

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО", СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА",
СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА", СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ", СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Підготовлено у співпраці з
Українською школою
архетипіки

Випуск 5(35)

2023

*Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління»*

Громадська організація «Асоціація науковців України»

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

Наукові перспективи

*(Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)*

Випуск № 5(35) 2023

Київ – 2023

*Public Scientific Organization
"Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration"*

Public Organization "Association of Scientists of Ukraine"

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

Scientific Perspectives

*(Series "Public Administration", Series "Law", Series "Economics",
Series "Medicine", Series "Pedagogy", Series "Psychology")*

Issue № 5(35) 2023

Kiev – 2023

ISSN (print) 2708-7530

DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35))

Наукові перспективи: журнал. 2023. № 5(35) 2023. С.883

Містить матеріали XIV Міжнародного теоретико-методологічного семінару та XI міжнародного конкурсу молодих науковців за темою: "Архетипіка і публічне управління"

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р.
№ 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки:
державне управління, право та економіка*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології*

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 26.05.2023, № 13/5-23)

Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія KB № 24436-14376P від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та
КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор президії громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління». Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, Лауреат премії імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, Лауреат Всеукраїнської премії «Інновація в освіті — 2018», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Романенко Євген Олександрович — доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, проректор Національного авіаційного університету, президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор, Дійсний член Академії будівництва України, професор кафедри архітектури і просторового планування Національного авіаційного університету (Київ, Україна). Заслужений будівельник України, Почесний працівник будівництва та архітектури, державний службовець 3 рангу (Київ, Україна);

Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, Заступник директора - завідувач Київського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса» (Київ, Україна);

Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (Київ, Україна);

Макаренко Олександр Миколайович — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Арошидзе Паата — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Держаного університету імені Шота Руставелі (Грузія);

Ахметова Лайла Сейсембековна — доктор історичних наук, професор політології, професор кафедри ЮНЕСКО, міжнародної журналістики і медіа в суспільстві факультету журналістики Казахського Національного університету (КазНУ) ім. аль-Фарабі (Казахстан);

Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Балахтар Катерина Сергіївна — здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна);

Бурик Зоряна Михайлівна — доктор наук з державного управління, старший викладач кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна);

Вашека Тетяна Володимирівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Шашіца в Пілі (м. Піла, Польща);

Вдовіна Олена Олександрівна — кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Полтава, Україна);

Гбур Зоряна Володимирівна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна);

Долгова Олена Миколаївна — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Гвожджев'їч Сильвія — кандидат наук, кафедра адміністрації та національної безпеки Державної професійної вищої школи ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща);

Головач Наталія Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Гудзенко Ганна Володимирівна — кандидат медичних наук, асистент кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Гуменникова Тамара Рудольфівна — доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Гечбаія Бадрі Нодаровіч — доктор економічних наук, професор, Асоційований професор Батумського державного університету ім. Шота Руставелі (Грузія);

Дегтяр Андрій Олегович — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та підприємництва Національного аерокосмічного університету імені М.С. Жуковського, Заслужений діяч науки і техніки України (Харків, Україна);

Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна);

Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна);

Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна);

Коляденко Ніна Володимирівна — доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри медичної психології Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна);

Лігоцький Анатолій Олексійович — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна);

Лич (Назарук) Оксана Миколаївна — доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Мальцев Дмитро Валерійович — кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Мельник Володимир Степанович — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна);

Мідельський Сергій Людвигович — професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан);

Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща);

Мотренко Тимофій Валентинович — доктор філософських наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом, Академік Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна);

Нікульчев Микола Олександрович — доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри історії та права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (Покровськ, Донецька область, Україна);

Недбалек Карел — доктор філософії (PhD) в галузі права, доцент, професор Європейського професійного докторату, MBA, адвокат (Чехія);

Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна);

Носирєв Олександр Олександрович — кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри туризму і готельно-ресторанного бізнесу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна);

Орел Марія Григорівна — доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна);

Пархоменко-Куцевіл Оксана Ігорівна — доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Перестюк Інга Миколаївна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна);

Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна);

Радзіховська Наталія Станіславівна — кандидат медичних наук, лікар вищої категорії, завідувач відділенням неврології КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва", асистент кафедри неврології НМУ імені О.О. Богомольця (Київ, Україна);

Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна);

Ситник Григорій Петрович — доктор наук з державного управління, кандидат технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);

Стовба Тетяна Анатоліївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та морського права Херсонської державної морської академії (Херсон, Україна);

Тимошенко Наталія Юрївна — кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ, Україна);

Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна);

Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна);

Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна);

Цимбалюк Руслан Степанович — кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної хірургії № 1 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №2 (Київ, Україна);

Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна);

Шаповалова Алла Миколаївна - кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри філософії та історії Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (Київ, Україна);

Якимчук Аліна Юрївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна);

Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна).

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

© автори статей, 2023

© Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління», 2023

© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2023

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2023

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Бельська Т.В., Лашкіна М.Г. <i>МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДИСКУРС ФАКТОРУ КОНВЕРГЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ПОСТМОДЕРНОГО СВІТУ: ВІДОБРАЖЕННЯ У ПУБЛІЧНОМУ КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОСТОРІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ</i>	16
Гавкалова Н.Л., Гордієнко Л.Ю. <i>МАСОВА ДЕЛІКВЕНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПЕРЕШКОДА НА ШЛЯХУ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МОДЕЛІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	32
Голованова Н.В. <i>«SLOW LIFE» і «DIE-IN» ЯК ЯВИЩА АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ У ПЕРІОДИ ІСТОРИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ</i>	49
Новаченко Т.В., Сурай І.Г. <i>АВТОРИТАРНИЙ ТИП ОСОБИСТОСТІ: ЗЛОЧИННА ВЧИНКОВІСТЬ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ</i>	65
Олійник Н.В. <i>АРХЕТИПНА ПРИРОДА ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЇЇ ПРОЯВИ</i>	75
Солнишкіна А.А. <i>СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ГЕНОЦИДУ</i>	95
Юшин С.О. <i>АРХЕТИПКА СВІДОМОГО ТА НЕСВІДОМОГО УНИКАННЯ ДЕЛІНКВЕНТОМ ЧИННОЇ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ЦИВІЛЬНІ ТА ВОЄННІ АСПЕКТИ</i>	107
Halynska A.V. Zhao Bingxu <i>CONFLICT PRINCIPLE AND PSYCHOLOGY OF MANAGEMENT SPORTS STADIUM IN CHINA</i>	121

- Акімова Л.М., Акімов О.О.** 133
ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ СЕРЕД ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ, СУДДІВ, ЮРИСТІВ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ В УКРАЇНІ
- Гиренко Л.А.** 144
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ
- Денисюк Л.М.** 159
ЗАСТОСУВАННЯ СИНТЕЗУ ЦИКЛУ ШУХАРТА-ДЕМІНГА І ФІЛОСОФІЇ КАЙДЗЕН В ЯКОСТІ МОДЕЛІ БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛІПШЕННЯ МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА, БІЗНЕСУ ТА ВЛАДИ В ОСОБЛИВОСТЯХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДРОДЖЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
- Дзюба Т.В.** 171
АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ: ДОСВІД ТА ВИКЛИКИ
- Єманов В.В.** 182
ІННОВАЦІЙНІ АНТИКОРУПЦІЙНІ СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМІВ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ
- Іванов А.В.** 194
РОЛЬ ЦЕНТРІВ ЗАЙНЯТОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН
- Лукашевський Ю.О.** 206
УЧАСТЬ МЕШКАНЦІВ В УПРАВЛІННІ МІСТОМ. ДОСВІД ЛЬВОВА ВІД ЗАСНУВАНУВАННЯ МІСТА ДО 1939 РОКУ.
- Лукашук Л.С.** 217
НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ УКРАЇНИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Прокопенко Н.І., Лазарева А.О., Мунтян Л.Я. <i>РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВОЄННИЙ ПЕРІОД</i>	228
Пшенична Т.В. <i>ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВРОБІТНИЦТВА МУНІЦИПАЛІТЕТІВ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ</i>	242
Скорик Г.І., Станько Л.І. <i>ПРОБЛЕМИ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ</i>	259
Стороженко Л.Г. <i>НЕТОКРАТИЧНІ ПІДХОДИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ</i>	275
Струбицький Р.П. <i>МЕТОДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ СПОРІДНЕНИХ МЕДІА-РЕСУРСІВ ТА ДЖЕРЕЛ ВПЛИВУ</i>	288
Хватова О.Г. <i>УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОСВІТИ: РОЗУМІННЯ ОСНОВНИХ МЕХАНІЗМІВ І ПРИНЦИПІВ</i>	300
Цигилик Н.В., Чурсінов О.А. <i>ВИКОРИСТАННЯ ВПЛИВУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МОТИВАЦІЮ ПЕРСОНАЛУ У РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ: ДОСВІД ДЛЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ</i>	312

СЕРІЯ «Економіка»

Вичівський П.П., Маланюк Т.З., Орлова В.В., Коретчук Я.В. <i>СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ</i>	326
Герасименко Ю.С., Велієва В.О. <i>ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ</i>	338

Домашенко С.В., Морозов Д.М., Пугачов В.М. <i>СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ</i>	349
Дубель М.В., Рязанов М.Р. <i>ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	361
Зварич І.Т., Зварич О.І., Дмитришин Л.І. <i>ІНВЕСТИЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ</i>	372
Клімова І.О., Архипова Т.В., Тарасов І.Ю. <i>МАРКЕТИНГ ТА БРЕНДИНГ РЕГІОНІВ</i>	386
Люта Д.А., Товстоп'ятко Ф.Ф., Парій С.Б. <i>ПОХОДИ ВИХІДНОГО ДНЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ПІШОХІДНОГО ТУРИЗМУ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ</i>	402
Мамчур О.І., Ванда І.В. <i>МІСЦЕ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ: ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ</i>	414
Михайловина С.О., Кучеренко Т.Є., Матрос О.М., Андрусак В.М. <i>МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРУЧКИ ЗА МСФЗ 15 «ДОХІД ВІД ДОГОВОРІВ З КЛІЄНТАМИ»</i>	428
Параниця Н.В., Гордієнко Т.В., Судак В.О. <i>СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	444
Радченко Г.А., Казанська О.О., Соколова М.Р. <i>СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ</i>	453
Рахматілласєва К.Б., Пуртов В.Ф. <i>ПРОЦЕСНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ</i>	462

УДК 657

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-444-452](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-444-452)

Параниця Надія Володимирівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики, Державний податковий університет, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08200, <https://orcid.org/0000-0003-3682-4979>

Гордієнко Тетяна Віталіївна аспірантка кафедри обліку та консалтингу, м. Ірпінь, 08205, вул. Університетська, 31, <https://orcid.org/0000-0001-7848-5675>

Судак Валерія Олександрівна здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08205, <https://orcid.org/0009-0001-7592-0501>

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Сьогодні існує ряд проблем, що не дають змогу правильно та достовірно здійснювати бухгалтерський облік екологічних витрат підприємства. У статті розглянуто та проаналізовано основні дефініції екологічного обліку, здійснено теоретичне обґрунтування його сутнісних характеристик. Опрацювання дефініцій збагатить теоретико-методологічні засади зміни клімату.

Дослідження проведено на основі аналізу наукових джерел із питань зміни клімату (Climate Change) та екологічного обліку. Доведено, що в Україні переважає добувна промисловість і є потреба у замкненому виробництві. Приведено інструменти, які дозволять українським підприємствам здійснювати замкнений цикл виробництва.

Здійснено статистичний аналіз реальних викидів в атмосферу з метою надати рекомендації для стимулювання скорочення викидів CO₂ в Україні.

На основі даних Державної служби статистики України проведено регресійний аналіз реальних викидів. Виявлено фактори, які впливають на викиди вуглецю. Завдяки достовірності даних підприємства України мають можливість створювати сприятливі умови для зменшення викидів CO₂ в Україні.

У дослідженні використовується регресійна модель для дослідження впливу викидів CO₂ на навколишнє середовище.

Результати статистичного аналізу показують, що екологічне регулювання змусить чесні підприємства активно скорочувати випуск, щоб контролювати рівень викидів. Однак не всі підприємства України використовують ці рекомендації, вони і надалі будуть збільшувати обсяги виробництва, щоб отримати більші прибутки.

Викиди діоксиду вуглецю (Carbon dioxide emissions) позитивно корелюють із добуванням водних біоресурсів (Extraction of aquatic bioresources), лінійний коефіцієнт кореляції дорівнює 0,714. Коли збільшується видобуток, викиди вуглекислого газу швидко зростають.

Використання викопних ресурсів не тільки задовольняє потреби економічного розвитку, але й негативно впливає на навколишнє середовище. Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємств розглядається як ключовий захід для вирішення забруднення навколишнього середовища. Однак не бажання деяких підприємств України вживати всіх необхідних заходів для запобігання глобальному потеплінню серйозно послабить ефект впровадження екологічних норм.

Ключові слова: екологічний облік, статистичний аналіз, зміна клімату, екологічна ситуація, вуглецево-нейтральної енергетики, викиди CO₂.

Paranytsia Nadiia Volodymyrivna PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting Technologies and Business Analytics, State Tax University, University St., 31, Irpin, 08200, <https://orcid.org/0000-0003-3682-4979>

Hordiienko Tetiana Vitaliivna Postgraduate student of the Department of Accounting and Consulting, University St., 31, Irpin, 08205, <https://orcid.org/0000-0001-7848-5675>

Sudak Valeriia Oleksandrivna Applicant for the first (bachelor's) level of higher education, University St., 31, Irpin, 08205, <https://orcid.org/0009-0001-7592-0501>

STATISTICAL ANALYSIS OF ACCOUNTING OF ENVIRONMENTAL COSTS OF THE ENTERPRISE UNDER THE CONDITIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Abstract. Today, there are a number of problems that prevent the correct and reliable accounting of environmental costs of the enterprise. The article examines and analyzes the main definitions of environmental accounting, provides a theoretical justification of its essential characteristics. Working out the definitions will enrich the theoretical and methodological foundations of climate change.

The research was carried out on the basis of the analysis of scientific sources on the issues of climate change (Climate Change) and environmental accounting. It has been proven that the extractive industry prevails in Ukraine and there is an urgent need for closed production. The tools that will allow Ukrainian enterprises to implement a closed cycle of production are given.

A statistical analysis of real emissions into the atmosphere was carried out in order to provide recommendations for stimulating the reduction of CO₂ emissions in Ukraine.

Based on the data of the State Statistics Service of Ukraine, a regression analysis of real emissions was carried out. Factors affecting carbon emissions have been identified. Thanks to the reliability of data and large data sets, Ukrainian enterprises have the opportunity to create favorable conditions for reducing CO₂ emissions in Ukraine.

The research uses a regression model to study the impact of CO₂ emissions on the environment.

The results of the statistical analysis show that environmental regulation will force honest enterprises to actively reduce output in order to control emissions. However, not all enterprises of Ukraine use these recommendations, they will continue to increase production volumes in order to obtain greater profits.

Carbon dioxide emissions are positively correlated with extraction of aquatic bioresources, the linear correlation coefficient is 0.714. As production increases, carbon dioxide emissions rise rapidly.

The main trends of climate change, which is one of the most urgent threats with a negative impact on the population and damage to the environment, have been studied.

The use of fossil resources not only meets the needs of economic development, but also has a negative impact on the environment. Statistical analysis of accounting of environmental costs of enterprises is considered as a key measure for solving environmental pollution. However, the unwillingness of some Ukrainian enterprises to take all necessary measures to prevent global warming will seriously weaken the effect of the implementation of environmental regulations.

Keywords: environmental accounting, statistical analysis, climate change, environmental situation, carbon-neutral energy, CO₂ emissions.

Постановка проблеми. Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку дозволить дослідити фактори збереження навколишнього природного середовища, раціонального природокористування, зменшення негативного впливу на природу.

Важливо запобігати надмірним викидам CO₂ із цією метою слід використовувати досвід розвинених країн переходу до використання у промисловості відновлюваної енергетики.

Основою ефективного керування є інформація про екологічні витрати, отримана шляхом дослідження екологічних аспектів діяльності підприємств, побудови механізму раціональної організації обліку і аналізу екологічних витрат. Це сприятиме оптимізації використання ресурсів та зменшенню негативного впливу підприємств на навколишнє природне середовище.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням зміни клімату присвячені дослідження науковців V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, . Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, L.L. White [6] та інші.

Теоретичні аспекти та практичне застосування екологічного обліку досліджували вчені, такі як: В. Маліков, М. Плекан, Н. Кудлаєва [1], О.П. Колісник [2], О. В. Вороновська [3], О. І. Гриценко [5] та інші.

Різноманіття механізмів впливу на зниження викидів в атмосферу показує актуальність дослідження. Виникає потреба забезпечити ефективні заходи для запобігання потепління застосовувати на підприємствах в Україні.

Мета статті – статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення, коли ми спостерігаємо глобальне потепління, гостро постає питання дослідження екологічних витрат підприємств України. Кожен підприємець має знати, що вплив зміни клімату є гетерогенним як щодо географії, так і рівня доходів. Гетерогенність – (від грец. ἑτερος – інший + γένω – рід) – різноманітність, інеродність; наявність неоднакових частин в структурі, у складі чого-небудь [1].

У сучасних умовах українські підприємства є одними із найбільших споживачів викопних природних ресурсів. Адже неодноразово науковці зазначали, що в Україні переважає добувна промисловість, гостро стоїть потреба у замкненому виробництві. Тобто має бути цикл, починаючи від видобутку природних ресурсів до переробки та виробництва [8].

Розвинені країни приймають стратегію переходу до вуглецево-нейтральної енергетики. Тобто вони всіляко заохочують до використання у промисловості відновлюваної енергетики.

Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства досить швидко розвивається в усьому світі.

Сприяють розвитку екологічного обліку професійні організації бухгалтерів: Міжнародна федерація бухгалтерів (International Federation of

Accountants, IFAC), Інститут бухгалтерів у сфері управлінського обліку (Chartered Institute of Management Accountants, CIMA), Асоціація дипломованих бухгалтерів (Association of Chartered Certified Accountants, ACCA) тощо.

Сьогодні науковці всього світу проводять дослідження щодо запобігання екологічній кризі. У таблиці 1 подано поняття екологічного обліку.

Таблиця 1

Екологічний облік

Автор	Характеристика поняття екологічний облік
Маліков В., Плекан М., Кудлаєва Н.	визначають як систему виявлення, виміру, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання, обробки й підготовки релевантної інформації щодо діяльності підприємства у сфері природокористування і охорони навколишнього середовища з метою обґрунтування управлінських рішень [1].
Кірсанова Т. О., Кірсанова Є. В., Лук'янихін В. О.	це система виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень [2].
Вороновська О. В.	це облік, що відноситься до фізичних запасів природних ресурсів, вартісного оцінювання деградації навколишнього середовища і відповідних витрат на природоохоронні заходи, а також до розрахунку дійсного (чи «зеленого») ВВП [3].
Гриценко О. І.	це система виявлення, вимірювання, реєстрації, узагальнення та зберігання інформації про діяльність підприємств в області природокористування з метою передачі її користувачам для прийняття оптимальних управлінських рішень [5].

Джерело: побудовано авторами на основі даних [1–3].

Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства дозволив виділити інструменти для стимулювання скорочення викидів CO₂:

➤ податкові (пряме використання у бюджеті, вторинне використання, витрати на навколишнє середовище [оподаткування палива, викидів]);

- система торгівлі викидами і податок на викиди CO₂;
- ринкові (системи торгівлі "викидами");
- регулювання та субсидування (екологічні стандарти, політика підтримки інноваційних галузей економіки) [6].

В Україні екологічна ситуація досить складна. За 2004–2021 рр. динаміка викидів діоксиду вуглецю практично не змінилась, зволікання держави із забезпечення зниження викидів в атмосферу може призвести до ситуації, коли українська продукція стане неконкурентною на європейських та світових ринках (рис. 1).

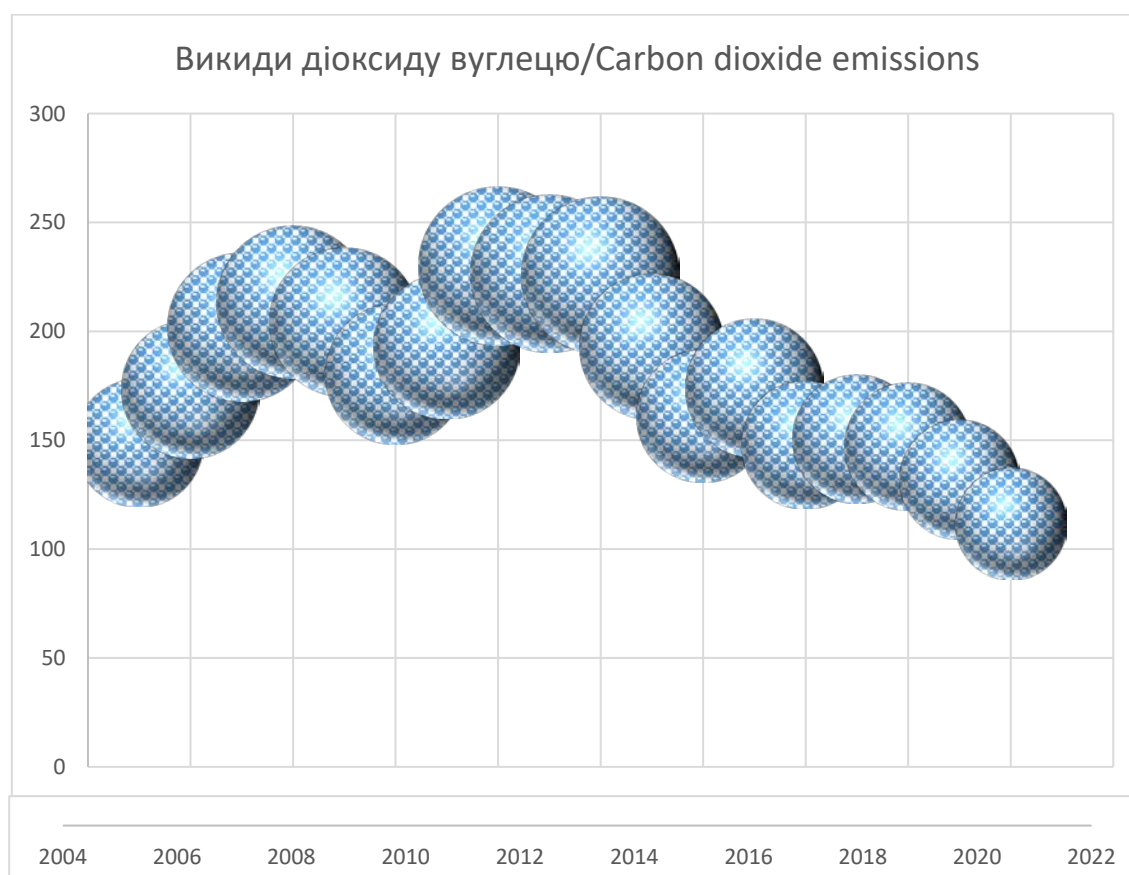

Рис. 1. Динаміка викидів діоксиду вуглецю в Україні за 2004–2021 рр.
Джерело: на основі даних [4].

Міжнародний валютний фонд наполягає, що оподаткування викидів CO₂ є найбільш ефективним інструментом для обмеження використання викопних видів палива і пов'язаних з ними викидів двоокису вуглецю [6].

Зміни клімату на планеті вказують на обидві потенційні переваги і згубний вплив на розвинені країни та країни, що розвиваються. Проектування нових об'єктів з огляду на прогнозовані зміни кліматичних характеристик і

екстремальних погодних умов потребуватимуть цілеспрямованих розслідувань щодо впливу зміни клімату на енергетичну ресурсну базу, перетворення та транспортні технології [6].

На підставі методів регресійного моделювання визначаємо ефективність статистичного аналізу екологічного обліку на підприємства в Україні. У загальному модель має вигляд:

$$Y_{it} = a_0 + \alpha \cdot F_{it} + \beta \cdot X_{it} + \varepsilon_{it},$$

де a_0, α, β – коефіцієнти, F_{it} – показник розвитку економіки країни i в момент часу t , X_{it} – значення допоміжних змінних для країни i в момент часу t , ε_{it} – випадкова похибка регресії [7].

На підставі методів регресійного моделювання також визначено, що ефективність екологічного обліку в Україні визначається насамперед діючою системою екологічних витрат:

$$Y = 97,19 - 7,88 \cdot 10^{-5} x_1 - 0,001 x_2 + 2,4 \cdot 10^{-5} x_3 + 0,26 \cdot 10^3 x_4 + 0,56 \cdot 10^3 x_5 + 0,096 x_6,$$

де Y – викиди діоксиду вуглецю/Carbon dioxide emissions;

x_1 – валовий внутрішній продукт (млн.грн)/ gross domestic product;

x_2 – чисельність наявного населення (тис.осіб)/Total present population;

x_3 – обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності промисловості, млн.грн/ Turnover of enterprises by type of economic activity of industry;

x_4 – добування водних біоресурсів (т.)/ Extraction of aquatic bioresources;

x_5 – обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур, тис.т /Production of agricultural crops, thsd.t

x_6 – загальний обсяг внесених мінеральних добрив/Air emissions total and carbon dioxide emissions.

При рівні значущості 0,05 модель є адекватною (коефіцієнт детермінації $R^2=0,826$, критерій Фішера $F = 8,7$). Вона показує, що багато факторів впливають на викиди діоксиду вуглецю [7]. Тобто, статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку свідчить, що в Україні необхідно скорочувати рівень викидів в атмосферу двоокису вуглецю. Глобальне потепління вимагає терміново вживати всіх можливих механізмів зниження таких викидів в атмосферу, адже підвищення температури збільшує негативний вплив викидів в атмосферу.

Висновки. Статистичний аналіз обліку екологічних витрат підприємства в умовах сталого розвитку дає змогу стверджувати, що використання невикопних відновлюваних природних ресурсів, вуглецева нейтральність, відсутність викидів шкідливих речовин призводять до глобального потепління.

В Україні потрібно запроваджувати жорсткий контроль за основними джерелами викидів вуглецю, якими є спалювання викопних природних ресурсів: вугілля, нафти, газу тощо.

Для України облік екологічних витрат підприємств в умовах сталого розвитку є важливим через прийняті зобов'язання, які покликані заохотити бізнес переходити на чисту енергетику.

Література:

1. Маліков, В., Плекан, М., & Кудлаєва, Н. (2022). Екологічні аспекти бухобліку в управлінні підприємством. *Економіка та суспільство*, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-89>
2. Колісник О. П., Гордієнко Т. В., Облік екологічних витрат у системі управління підприємством в умовах сталого розвитку. *Modern Economics*. 2020. № 19(2020). С. 69-75. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-12).
3. Вороновська О. В. Сутність і розвиток екологічного обліку. *Галицький економічний вісник*. 2011. №2(31). С.195-200
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Гриценко О. І. Екологічний облік: визначення перспектив та основних засад упровадження. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 678-683
6. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability (IPCC). URL: <https://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/> (дата звернення 10.05.2023).
7. Аналітика та прогнозування соціально-економічних процесів і податкових надходжень: монографія / Т.М. Паянок, В.В. Лаговський, В.М. Краєвський та ін. К. ЦП "Компринт", 2019. 425 с. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/3314>
8. Параниця Н.В., Буднік Т.О. Аналіз структури та динаміки зовнішньоторговельних товаропотоків України. *Міжнародний науково-практичний журнал «Економіка та держава»* м. Київ. 2020. № 4 С. 206–209. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.206

References:

1. Malikov, V., Plekan, M., & Kudlaeva, N. (2022). *Ekologichni aspekti buhobliku v upravlinni pidpriemstvom* [Environmental aspects of accounting in enterprise management]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, (44). Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-89> [in Ukrainian].
2. Kolisnik, O. P., Gordienko, T. V. (2020). *Oblik ekologichnih vitrat u sistemi upravlinnja pidpriemstvom v umovah stalogo rozvitku* [Accounting for environmental costs in the enterprise management system under conditions of sustainable development]. *Modern Economics - Modern Economics*, 19(2020), 69-75. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-12) [in Ukrainian].
3. Voronovs'ka ,O. V. (2011). *Sutnist' i rozvitok ekologichnogo obliku* [Essence and development of ecological accounting]. *Galic'kij ekonomichnij visnik - Galician Economic Herald*, 2(31), 195-200 [in Ukrainian].
4. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraïni [State Statistics Service of Ukraine]. www.ukrstat.gov.ua Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Gricenko, O. I. (2016). *Ekologichnij oblik: viznachennja perspektiv ta osnovnih zasad uprovadzhennja* [Ecological accounting: definition of perspectives and basic principles of implementation]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 2, 678-683 [in Ukrainian].

6. Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability (IPCC). www.ipcc.ch Retrieved from <https://www.ipcc.ch/report/ar5/wg2/> [in English].

7. Pajanok, T.M., Lagovs'kij, T.M., Kraevs'kij, V.M. (2019). Analitika ta prognozuvannja social'no-ekonomichnih procesiv i podatkovih nadhodzhen' [Analytics and forecasting of socio-economic processes and tax revenues]. K. CP "Komprint" <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/3314> [in Ukrainian].

8. Paranicja, N.V., Budnik, T.O. (2020). Analiz strukturi ta dinamiki zovnishn'otorgovel'nih tovaropotokiv Ukraïni [Analysis of the structure and dynamics of foreign trade flows of Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society*, 4, 206–209. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.206 [in Ukrainian].

